

EDERRAREN EDER: MUNGIA

Lurra, lantzeko sortua da, giza semeen kabi eder izan dedin. Gure arbasoak leizetatik urten eben ezker, iñoz, ez ziran geldi egon. Euren tajutik etorkien bearrerako lera, artu eben lurraldea obetu ta edertzeko gogoia. Mendiak deika asmetan zituen ta lurralde zearrak euren izatea opaka, landu gagizuez esaten; giza-seme arek euren, semeen semerako, lurralde landu bat itzi nai euskuen.

Berez sentitzen ebezan bizia ta etorkizuna. Bizi-bearra ta gizatasunagaitik lan egiten eben, ta barne muiñetan, asmetan eben umeenganako lei gozoak, euren burua ukatu ta Euskalerra eder bat sortzera makurtu zituan. Urte askoren buruan, eta ortan, jokatu eben Aitorren semeak, ta geldi geldika, euzko gizadi eder bat eratuta geratu zan Aiñumendi magaletik kantauri itxasora bitartean.

Lanaren bidez geroago ta gizonago ta zentzundunago biurtzen ziran euzko semeak. Era onetan, bai erri gizadiari ta bai gure lur izadiari, euren sena ta lera ziurra ezarten joiezan. Gurasoen aldetik jokabide egokia ta argitsua zan, erri jator ta bikaiña sortzeko, egite onak emon bear dautsoe ba duintasuna ta indarra giza bizitzari.

Urte askoren buruan, iñoz aspertu barik, lan ta lan, ekin ta ekin, irudi ona itzi eben gure arbasoak, ta aren lana ta aren izerdia lurean eratuta geratu ziran bein betirako. Ordu ezker gure lurra txukuna da ta euzko gizadia liraiña. Ekiñak ta lanak, izan bere, euren aztarrena ta argia izten ditue, ondorengoei indarra opalduz.

Ondo azi ta esi diran zuzenak, gurasoen eredu ona, pozik, ikusten dabe ta euren barruan, gozaro, sustraituta geratzen jake, ta aldia datorrenean, zugatzetik lorea lez seme alaben biotzetik-arnari ederrenak jaioten dira. Gure jente leiñargiaren bizia ta jokerak datorkidaz, orain, begien aurrera.

On-damua urko-lagunaren on egiñaren etsaia da. Bide ortatik gure lurra ezin edertu daiteke. Alde batera itzi dagigun ba, txarkeri kaskar ori. Bizia aurrera eroan ta eginkizun onetan loratu dedin, gizonak biotz zabaltasuna bear dau ta ondo egiñari bear dan onetsia emon.

Gure bizitzako azken urte mordo batera begiraturik, arbasoen garai aldean lez, gaur be, Aitor bere seme-alabei deika dabil esanez: Begira, nire erria lengo urte talde luzietan lorpean bizi izan da ta arbasoak kendu zituen sasiak, barriro, indartzen ikusten nituan, bideak zulotzen ta euren inguruak barregarritzen... Itzartu zaitze, euzkotarrok, ta begiratu amaren soñari, dei egin eutsen Aitorrek euskaldun jatorrei.

Amaren negarra ikusi ta deadarra entzun ondoren, euskaldun seme leial ta zindoak amaren deiari, laguntzaren baietza emon dautso. Egiz, amari ta bere sendiari zor jakona da.

Euzkadik nortasun izpi bat lortukeran, euzko seme leiñargiak, gogoz, jaiki ziran ama Aberriaren bizia zaindu ta al dan erarik onenean bizi barritzen. Mungia lenen, gogoratuko dogu, emen, bizi garan ezkeroz. Erri onek, erdian eta alboetan, ez dauka zer galdurik. Zabala, egokia, ederra da Mungia alderdi guztietara. Gure jente jatorrak eroso eta garbi daukaz kaleak erriarren osasunerako; eguzkia doa, goizez, leiotik leiora, aize garbia ta argi urrea zabalduz bizi tokietara.

Suaizpe eder bi ditu erriaren alderdi bitara. Bata lez bestea zugatzez ta jarlekuz, ondo orniduak. Aize osasuntsua ta txorien abestiak goizetan ta arras-beran belarr ta biotzen pozgarri izan oi dira. "Aize osasuntsuaz bizia indartzera", diño gure abesti ederrak. Egiz, Mungia, osoan, aize garbiz igortzita dago alderdi guztietatik. Baiña berezkoa ez litzake naikoa gure Udal buruak erriaren edertasunagaz arduratuko ez ba-litzaz.

Kaleak, bideak, urak, danak dira gizonaren serbitzariak, baiña gizonak zaindu ta edertzen ez ba-ditu, arin, doaz buruz bera, azken ondamedira. Baiña gure erri-gizonak ezin dabe gal-zorian ikusi, ta egunerik egunera arduraz, dabilta erriaren bear-izanak jagon ta al dan giñoan, arpegi obez txukuntzen.

Egi onen asertua erriko bizi-lagunen begi ta arpegietan agertzen da. Iturriari ura darion lez, pozik dagon arpegiari irriparrea dario. Erri eder batek gidari ederrak.

Mungia, benetan, zoragarria zan lengo aldian bere, urrezko garitzak, aizeak bultzatuta, aidean ebiltzanean. Eguzkia ta soloak alkarren adiskide ziran ta bien arteko frutuak baseritarrak batzen zituan. Arek gari-ebagite urrezkoak, poza erien guraso ta seme-alaben arteko nor geiagokan. Egunak egunari poz barria ekartson ta sail barriak lurrera jausiaz, lurra bere frutua emokeran, atsedena artzen eban. Solo inguruak itxura barriaren agertzen ziran.

Lan gogorak ziran, baiña aldi artako nekien eragiñak etxe beteko atsedena eukan, gari kutxak alez beterik ikusten ziranean.